

Ξενοφώντος Ἀγησίλαος

Εισαγωγή

1. Παρατηρήσεις

Για την εισαγωγή στο έργο Ἀγησίλαος του Ξενοφώντα δεν προβλέπεται ιδιαίτερη διδακτική ώρα. Οι πληροφορίες που περιέχει είναι όμως κατατοπιστικές και απαραίτητες για την ερμηνεία του κειμένου και ο διδάσκων θα χρειαστεί να αναφερθεί περισσότερες φορές σ' αυτές κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.

Σημαντικό είναι να έχει αποσαφηνιστεί σε ποιο είδος ανήκει και ποιος είναι ο σκοπός της συγγραφής αυτού του έργου του Ξενοφώντα, επειδή σε κάθε περίπτωση το είδος του κειμένου και οι προθέσεις του συγγραφέα καθορίζουν αποφασιστικά τους επιμέρους διδακτικούς στόχους και διαμορφώνουν τα κριτήρια για την αξιολόγηση των μαθητών και του διδακτικού έργου.

Οι κατευθύνσεις δίνονται στους διδάσκοντες από το σχολικό βιβλίο και το αναλυτικό πρόγραμμα:

- α. Στην εισαγωγή του σχολικού βιβλίου, σ. 30, ο Ἀγησίλαος κατατάσσεται στα ιστορικά έργα του συγγραφέα και ορίζεται ως «Εγκωμιαστική βιογραφική έκθεση των αρετών του Σπαρτιάτη βασιλιά».
- β. Στο αναλυτικό πρόγραμμα, σ.146, καλούνται οι εκπαιδευτικοί «Να αξιοποιήσουν ως παράλληλα κείμενα αποσπάσματα από την *Αλεξάνδρου Ανάβαση* του Αρριανού για γόνιμες συγκρίσεις του Αλεξάνδρου με τον Ἀγησίλαο» ή «Να αξιολογήσουν την προδρομική εκδήλωση της ιδέας για μια πανελλήνια εκστρατεία κατά των Περσών, συγκριτικά με την αντίστοιχη ιδέα του Ισοκράτη και ιδιαίτερα τη μεγαλειώδη εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου.»¹⁵

---

¹⁵ ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., Προγράμματα σπουδών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Αθήνα 1999, σ. 146.

γ. Στο σχολικό βιβλίο, σ. 137, το έργο αυτό παρουσιάζεται ως εγκώμιο και δίνονται ορισμένες πληροφορίες σχετικές μ' αυτό το φιλολογικό είδος.

Ο ίδιος ο συγγραφέας κατατάσσει αυτό το έργο του στο είδος του εγκωμίου, *Άγησίλαος*, κεφ. 10, 3: *ἀλλὰ γὰρ μὴ ὅτι τετελευτηκῶς ἐπαινεῖται τούτου ἔνεκα θρηγόν τις τοῦτον τὸν λόγον νομισάτω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐγκώμιον*. Πρόκειται δηλαδή για έργο που έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός ρητορικού λόγου ο οποίος ανήκει στο επιδεικτικό γένος. «Με τους λόγους αυτούς εγκωμιάζονται ή επικρίνονται γεγονότα και πρόσωπα με συχνές αναδρομές στο παρελθόν και προβλέψεις του μέλλοντος»¹⁶.

«Ουσιαστική γι' αυτό το λογοτεχνικό είδος είναι η παιδαγωγική πρόθεση του συγγραφέα την οποία προσπαθεί να εκπληρώσει με τη βοήθεια ενός παραδείγματος που θα άξιζε να το έχει κανείς ως πρότυπο μίμησης. Εδώ δεν έχει σημασία αν το παράδειγμα είναι αληθινό, δηλ. ιστορικά ακριβές, αλλά αν είναι πειστικό και αν ασκεί ηθική διαπαιδαγώγηση»¹⁷. Αν καλλιεργεί δηλαδή την πίστη και το θαυμασμό στις ανθρωπιστικές αξίες.

Οι ερωτήσεις για την αξιολόγηση που ακολουθούν παίρνουν υπόψη τους το ρητορικό και τον ιστορικό χαρακτήρα του κειμένου, το αντιμετωπίζουν δηλ. ως εγκώμιο που αναφέρεται σε ένα ιστορικό πρόσωπο. Η ιστορική ακρίβεια των πληροφοριών που αφορούν το εγκωμιαζόμενο πρόσωπο αντιμετωπίζεται με κριτική διάθεση.

Έχοντας λοιπόν αποφασηθεί το είδος του κειμένου και τις προθέσεις του συγγραφέα του μπορούμε να προγραμματίσουμε τους επιμέρους διδακτικούς στόχους κατά ενότητα και να αξιολογήσουμε την επίδοση των μαθητών μας.

2. Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

---

¹⁶ ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., *Ρητορικός Λόγος*, Β' Τάξη Ενιαίου Λυκείου, Αθήνα 1999, Εισαγωγή, σ. 18.

¹⁷ Ulrich Schindel, *Philosophisches Tugend-schema und menschliche Individualität*, in MITTEILUNGEN DES DEUTSCHEN ALTPHILOLOGENVERBANDES, Landesverband Niedersachsen, 39.2, Juli 1989, απόδοση στα Ελληνικά: Γ. Γιαννικόπουλος.

1. Να πληροφορηθούν οι μαθητές για τις ιστορικές συνθήκες γένεσης και ανάπτυξης του εγκωμίου ως ιδιαίτερου φιλολογικού είδους.
2. Να ενημερωθούν για το θέμα του συγκεκριμένου εγκωμίου του Ξενοφώντα και να κατατοπιστούν σχετικά με τη δομή και τα επιμέρους θέματά του.
3. **Ερωτήσεις (ανοικτού τύπου)**
  1. Πότε εμφανίστηκε το «εγκώμιο» σε πεζό λόγο και ποια εποχή αναπτύχθηκε;
  2. Ποια ήταν η πρωτοτυπία του Ισοκράτη στο έργο του *Εὐαγόρας*;
  3. Να αναφέρετε σύντομα ποιο είναι το θέμα του εγκωμίου του Ξενοφώντα.
  4. Να αναφέρετε τα μέρη από τα οποία αποτελείται το έργο του Ξενοφώντα *Ἀγησίλαος*.
  5. Ποιες αρετές του Ἀγησιλάου εκθειάζει ιδιαίτερα ο Ξενοφώντας;
  7. Να αναφέρετε τους λόγους που ευνόησαν την ανάπτυξη του εγκωμίου, ως ιδιαίτερου φιλολογικού είδους στις αρχές του 4ου π.Χ. αιώνα.
  8. Πώς διαμορφώνεται η σχέση πολίτη και πόλης-κράτους μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου; Να εξηγήσετε γιατί.
  9. Ποιες τάσεις παρατηρούνται στην πολιτική ζωή και στην τέχνη (θέατρο, γλυπτική) κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα και τι κοινό έχουν μεταξύ τους;
  10. Να αναφέρετε σε γενικές γραμμές ποια είναι η γνώμη του Ξενοφώντα για τον Ἀγησίλαο και τι θαυμάζει ιδιαίτερα σ' αυτόν.
  11. Κύριο χαρακτηριστικό της εποχής του 4ου π. Χ. αιώνα είναι η τάση να προβάλλεται το άτομο και οι ικανότητες ή οι ιδιομορφίες του.
    - α. Να τεκμηριώσετε αυτή τη θέση με στοιχεία από το βιβλίο σας.
    - β. Να εξηγήσετε πού οφείλεται αυτή η τάση.
  12. Αφού μελετήσετε το απόσπασμα 3,1 - 4,8 από το έργο του Ισοκράτη *Εὐαγόρας*, να γράψετε ποια συναιθήματα προκαλεί κατά τη γνώμη σας σήμερα ο εγκωμιαστικός λόγος για ένα σπουδαίο άνδρα και αν μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά των ανθρώπων¹⁸.

---

¹⁸ Βλέπε Παραθέματα, κείμενο 2.

13. Αφού απαντήσετε στην ερώτηση 12, να εκτιμήσετε ποιες παιδαγωγικές προθέσεις υπηρετεί το εγκώμιο του Ξενοφώντα προς τον βασιλιά της Σπάρτης Αγησίλαο.